

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פ' כי תצא תשפ"ג

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני כניסת ויציאת השבת:

ירושלים - 18:32 | 19:50

תל אביב - 18:54 | 19:52

חיפה - 18:44 | 19:52

טבריה ומגדל - 18:49 | 19:47

באר שבע - 18:53 | 19:50

ארגז הכלים לבחירה החופשית

מצוות זכירת עמלק

לפני שנתחיל לענות על זה, בואו נשים לב לסיימה של הפרשה - שם מתוארת מלחמה אך הפעם לא אתה מצווה להילחם אלא אתה מצווה לזכור את המלחמה הראשונה בה הוקם צה"ל, מלחמת עמלק. אגב, פתיחת הפרשה היא במלחמת הרשות,¹ וחתירתה היא במלחמה חובה, מלחמת עמלק, אמנם מבלי לצוות עלינו להילחם אלא -

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לְךָ עַמְלֵק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם. אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל-הַגִּזְחָשִׁים אַחֲרֶיךָ... (שם כ"ה, י"ז-י"ח)

ואז מופיעות שתי מצוות. האחת היא לזכור את מה שעשה לך עמלק בעבר, והיא עצמה מחולקת לשני חלקים - גם "זכור" וגם "לא תשכח" (ויש להבין מה ההבדל בין שני החלקים²), והשניה היא -

וְהָיָה בְּהִנִּיחַ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל-אֵיבֶיךָ מִסְבִּיב בְּאַרְצֵךְ אֲשֶׁר הוּא-אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת-זִכְרֵךְ עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם... (שם י"ט)

נשים לב שאין זו מצוה שמתרחשת לפני שהגענו לארץ, לפי כיבוש, ירושה וחלוקה, אלא רק לאחר כל זה. ההבדל הוא שהמצווה למחות את זכר עמלק מוטלת על הציבור כלומר על המלך (יחד עם הסנהדרין ועם ישראל), ואילו במצווה לזכור את אשר עשה לי עמלק אני מחויב באופן פרטי גם כאשר אני עדיין בגלות. כלומר זו מצווה פרטית שחלה על כל אחד ואחת מאיתנו, והמצווה למחות מותנית במלך, בירושה ובישיבה בארץ והמצווה היא כללית. בתווך בין "כי תצא למלחמה על אויבך" של אשת יפת תואר הפותח את הפרשה לבין "זכור את אשר עשה לך עמלק" שחותם אותה, אין שום מלחמות. שבעים מצוות שקשורות לחיים, למעמד האישי, לפרט - כלאיים, איסור לבישת גבר בגדי אשה וכו'. והשאלה היא - למה סידרו זאת כך מסדרי הפרשיות?

נדמה שהתשובה פשוטה, עמוקה ויסודית מאד, אבל נקדים לה הקדמה כללית שתעסוק במכלול הפרשיות הללו - ראה,

"כי תצא למלחמה" - ואין מלחמה

פרשת כי תצא היא כידוע העמוסה ביותר במצוות בכל התורה כולה - הרמב"ם מונה בה שבעים וארבע מצוות, מתוך התרי"ג. אגב, אם סוכמים את המצוות בפרשיות ראה (55), שופטים (41) וכי תצא (74), מגיעים למאה ושבעים מצוות. זה המון! נדבר על עומס המצוות שבפרשיות שלנו, שגם אם מתעלמים לרגע מחומש בראשית שבו יש רק שלש מצוות, גם אז זו כמות אדירה בהשוואה לפרשיות אחרות.

אבל נתחיל את הכל בנקודה שיש לתת עליה את הדעת. פרשת כי תצא, לפי פתיחתה, עומדת לעסוק במלחמה - "כי תצא למלחמה על אויבך", אבל בפועל למעט ארבעת הפסוקים הראשונים של הפרשה, העוסקים באשת יפת תואר שנתקלים בה במלחמה, עד סופה של הפרשה אין זכר לשום מלחמה (ולמעט הציווי בחתימת הפרשה במחיית עמלק!) הפרשה תעסוק בנושאים מגוונים - משקלות, קידושין, גירושין, הוצאת שם רע, יבום וחליצה וכו' - ולא במלחמה. יש אמנם איזכור בפרשה לדיני המחנה, שמירה מטומאה, קרי לילה או קדושת הדיבור, אבל כמו שרש"י מעיר שם במקום, זה לאו דווקא קשור ליציאה למלחמה אלא ש-"דיבר הכתוב בהווה", כיוון שזה מצוי שם יותר, ולא קשור למלחמה בדווקא. אגב משם גם לומדים את הדין שטמא לא ייכנס למחנה לוי, מה שבהמשך יהיה הר הבית, כלומר הענין הוא המחנה ולא המלחמה. ואם כן, למה הכותרת של הפרשה היא "כי תצא למלחמה"? הדברים אמורים במיוחד על רקע פרק כ' שבפרשת שופטים שקדמה לפרשתנו, שם מובאים כל דיני המלחמה באמת -

כִּי-תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל-אֵיבֶיךָ וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רֵב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם... (דברים כ', א')

שם מופיעים דיני כהן ומשוח מלחמה, שם מופיעים הפטורים מהמלחמה, דיני מצור על עיר, מתי פותחים בקריאה לשלום וכו' - שם לכאורה היה צריך להופיע 'כי תצא למלחמה על אויבך' שפותח את פרשתנו. צריך להבין את זה לעומק.

² ע"פ הרמב"ן הכוונה היא לקרוא את פרשת זכור, לזכור את המן בפורים בקריאת המגילה

¹ ע"ש ברש"י - "כי תצא למלחמה. במלחמת הרשות הכתוב מדבר..."

כלומר מדובר בקללה ובברכה של תחילת פרשת ראה. זה ממשיך עוד -

רָאָה נִתְּתִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַטּוֹב וְאֶת-הַמָּוֶת וְאֶת-
הָרָע. (שם ט"ו)

הַעֲדֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נִתְּתִי
לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶיהָ אֶתְּהָ
וְזָרְעָהּ. (שם י"ט)

אנחנו נמצאים בסוף פרשת ניצבים, חמש פרשיות אחרי פר' ראה - מה זה עושה בתחילת פר' ראה? זה פרומו לפרשיות הבאות? הרי אחרי הפתיחה של ראה עברנו למאה ושבעים מצוות פרטיות, אישיות - מה זה קשור לברכה ולקללה?

אתה תומיך גורלי

נשים לב למכלול, כי מי שלא שם לב לזה פספס פה את כל הענין. יש כאן חמש פרשיות שאיתן נכנסים לימי הרחמים והסליחות ולראש השנה והן מסתיימות במילים - "החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה", ואז מופיע הציווי הגדול - "ובחרת בחיים"! שואל שם רש"י - איזו מין בחירה חופשית היא זו כשאתה אומר לי מראש מה נחשב בחירה בחיים? תן לי להחליט לבד... והוא עונה תשובה מתוקה וחשובה כל כך -

אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים, כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי, ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו את זה ברור לך, ועל זה נאמר "ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי" (תהלים טז, ה), הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך. (שם רש"י)

זה כמו אבא שרוצה שהבן שלו יבחר בבחירה הנכונה, בחלק הטוב, אבל הוא יודע שהילד הזה לא מבין כלום - אז הוא שם אותו בפוזיציה שמתוכה הוא יידע מה לבחור, כי אם הוא לא יהיה בפוזיציה הזו אין לו סיכוי לבחור נכון, בחלק הטוב, כי יהיו כל מיני כאלה שיפריעו לו בבחירה. הכח לבחור הוא מאד קשה - יש המון הפרעות וכדי שבאמת תבחר טוב, הקב"ה שם אותך במקום הנכון, ואומר לך "עכשיו תבחר לבד, מותק שלי". דוד המלך אומר "אתה תומיך גורלי", כלומר אתה תומך את גורלי, מחזיק את גורלי, מכוון אותי לגורלי. ביאור נוסף ומתוק ששמעתי על "תומיך גורלי" שהוא מלשון 'מך' (כמו "כי ימור אחיך"), כלומר אתה רבש"ע מוריד אותי. לפעמים הקב"ה נותן לי איזו כאפה קטנה ועוד אחת שמורידה אותי - כדי שאני אבחר בחלק הטוב.

נו, אז זה כל כך יפה "ובחרת בחיים", למה זה לא מופיע כבר בפרשת ראה?

שופטים וכי תצא. נזכור ברקע כי הפרשיות הללו, ובהמשכן גם כי תבוא וניצבים, לעולם נקראות מראש חודש אלול ועד לראש השנה.³

פרומו לפרשיות הבאות

פרשת ראה פותחת במילים הבאות -

רָאָה אֲנִי נִתְּנָן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה. (שם י"א, כ"ו)

נשים לב כי מילת הפתיחה, "ראה", היא בלשון יחיד, ואילו ההמשך עובר ללשון רבים - "לפניכם".⁴ מה הכוונה במילה "היום"? לנו מתחשק לענות שהכוונה היא לכל יום, אבל אין זה הפשט, ורואים את זה מהפסוקים שבהמשך -

וְהָיָה כִּי יִבְיָאָה ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנִתְּתָה אֶת-הַבְּרָכָה עַל-הָרַגְרָגִים וְאֶת-הַקְּלָלָה עַל-הָרַעֲבָל. (שם כ"ט)

כלומר וכפי שרש"י מביא⁵ מדובר על הברכה והקללה האמורות בהר גריזים ובהר עיבל, ואם כן - איך זה קשור לפרשת ראה? הרי על הברית של הר גריזים והר עיבל ידבר משה רק בסוף פרשת כי תבוא! - מאמצעה של פרשת 'כי תבוא' (פרק כ"ז) יסופר שנגיע לארץ, שם נלך להר עיבל ונבנה בו מזבח ויעמדו אלה על הברכה ואלה על הקללה ושם יאמר "ברור האיש" ולהבדיל "ארור האיש", שם גם יגיד משה את כל הקללות והברכות - שם הן תופענה. אז למה זה מופיע בתחילת פרשת ראה? מה זה קשור? יש מאה שבעים מצוות המפרידות בין זה! תמיד אנחנו אומרים שללמוד פשט הכוונה היא כמו "לפשוט את העור, לפשוט את המגילה" ולראות את הפסוקים במרחב שלהם - אז בואו נפשוט. רש"י כאמור בתחילת פר' ראה שולח אותנו לסוף פר' כי תבוא, אז בואו נראה שעם סופה של פרשת כי תבוא, בתחילת פר' ניצבים, כתוב כך -

אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלָכֶם לְפָנַי ה' אֱלֹהֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל... לְעִבְרָךְ בְּבְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ וּבְאֱלֹתָיו אֲשֶׁר יְהוּה אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם. (שם כ"ט, ט"ו-א)

כלומר שמעתם את הקללה ואת הברכה. ואז ממשיכה התורה - ... פֶּן-יֵשׁ בְּכֶם שְׂרֵשׁ פְּרָה רְאִשׁ וְלַעֲנָה. וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת-דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלֹום יְהוּה-לִי כִּי בְשִׁרְרוֹת לִבִּי אֶלְּךָ... (שם י"ד-ח)

כלומר הוא ממשיך לתאר את הקללה. ובפרק ל' זה ממש מפורש -

וְהָיָה כִּי-יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּתִי לְפָנֶיךָ... (שם ל', א')

⁵ "ראה אנכי נותן.. היום ברכה וקללה. האמורות בהר גריזים ובהר עיבל". (רש"י שם)

³ לפעמים ראה היא שבת מברכין ולפעמים שבת ראש חודש אלול.
⁴ אמנם זה נפוץ במקומות נוספים במקרא - "זָכֹור אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ עַמְלֶק בְּדָרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם".

המוביל לקללה באופן פתאומי, אלא זה תהליך איטי שמכרסם. קשה לאדם להרגיש שהדרך שמתאימה לכל האנשים שסביבו מתאימה גם לו, ולכן אומר הקב"ה לכל אחד באופן אישי - "ראה נתתי", בלשון יחיד, כלומר נתתי לך באופן אישי, מה שנתון לך באופן אינסופי, את התורה הקדושה, את הכלים לבחירה חופשית.

שתי אידיאולוגיות

בדרך לכך עוברים כמה שלבים. בפרשת שופטים אנחנו מגיעים לאדם אבל לא כאדם פרטי אלא איך המערכת יכולה לחיות כמערכת בעולם הזה - מלך, שופטים, סנהדרין, נביא, כהנים. ואז עוסקים במה קורה ליחיד בהתבטלותו למערכת ומה קורה למערכת כשהיא מתבטלת אל היחיד. זה משפט חשוב ולכן אני מבקש שנתעכב על הסברו; יש שתי אידיאולוגיות גדולות שמנהלות מלחמה מתמשכת ביניהן ועליהן מדינות קמות ונופלות. האחד אומרת שצריך לבטל את היחיד כלפי הקולקטיב. זו האידיאולוגיה הקומוניסטית - אין יחיד. הרכוש שלך שייך לקולקטיב, המשפחה שלך שייכת לקולקטיב ואפילו אתה עצמך שייך לקולקטיב. לא עלינו, לקח זמן עד שהבנו כמה האידיאולוגיה הזו היא רצחנית, מסוכנת וכמה מיליונים נהרגו בשמה. מולה עומדת אידיאולוגיה הפוכה במאה ושמונים מעלות - אין קולקטיב, יש רק יחיד, רק אינדיבידואל. המדינה צריכה לשרת את היחיד, כל המציאות צריכה לשרת את היחיד, ולפי מה שבא לו. וזה אפילו יותר - אין קולקטיב שיכול לחייב אותי, את היחיד. אין משפחה, אין מחויבות שלי לכלום למעט לעצמי. המחויבות היחידה היא של הקולקטיב כלפיי, למימוש זכויותי. החובות שיש לי כפי הקולקטיב הן רק על מנת שהוא יוכל לממש לי את הזכויות שלי. כולנו מכירים את זה - היום זו גישה מאד אופנתית.

אגב, אנחנו, שהיום עומדים ברחובות ומפגינים על האידיאולוגיה השניה, לפני שבעים שנה עמדנו עם דגלים אדומים והפגנו עבור האידיאולוגיה הראשונה. לעומת זאת התורה הקדושה באה ומלמדת אותנו איך האינסוף מופיע גם ביחיד, גם בכלל וגם באיזונים ביניהם. ואלו הן כל חמש הפרשיות שלפנינו. יש מלחמה, רשות או חובה, כולם יוצאים למלחמה אבל יש פה חתן שארס אישה. נכון הוא מג"ד במלחמת הרשות, אבל הוא יוצא מהמלחמה כדי לשמח את אשתו וכולם ישירו סביבו "ישיש עליך אלקיך כמשוש חתן על כלה", עד שהוא יוצא משטחי הכינוס. למה זה? - כי אנחנו עסוקים רק בענין אחד - איך מופיעים את האינסוף בעולם, כל הכלל בטל אל שמחת היחיד הזאת כי באמת אין זו שמחת היחיד אלא שמחת הכלל וכל היחידים בטלים אל הכלל הזה כי הכלל הוא איננו קולקטיב אלא אינסוף. אין קולקטיב מול אינדיבידואל - יש אינסוף.

במלחמת היום-יום הכתוב מדבר

פרשת שופטים עוסקת אף היא במערכת היחסים שבין חובות וזכויות הפרט לחובות וזכויות הכלל. למשל מה קורה

כור אטומי של בחירה

רעי ואהובי, אולי זה יישמע לכם קצת מוזר מה שאומר עבשיו. הפרשיות שמ- 'ראה' ועד לסוף ניצבים עוסקות כולן בנושא אחד שנחלק למאות תתי נושאים - הבחירה החופשית. זה הנושא. זה פשט המקראות של "ראה אנכי נתן לפניכם היום" ו-"ראה נתתי לפניך היום".

הקב"ה בא דרך משה רבנו ואומר לנו את הדבר המופלא הגדול ביותר שהוא עניינו של האדם בעולם, ועוד יותר עניינו של עם ישראל בעולם. הרמב"ם אומר בהל" תשובה -

רשות לכל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו... כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו. (רמב"ם הל' תשובה ה', א'-ב')

כן, גם מי שגדל לשני הורים מסוממים במשפחה מפורקת - הרשות בידו! עומק הבחירה החופשית היא האם אני נכנע לאלוקות ויודע שהאלוקות נותנת לי את המתנה הזו ומופיעה דרכי ואז אני יכול להטות את עצמי להיות כמשה רבנו או ח"ו כירבעם. כך מסביר שם הרמב"ם את הפסוק מבראשית -

הוא שכתוב בתורה: "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע" כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין, שיהא הוא מעצמו, בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ, ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע, וכיון שכן הוא 'פן ישלח ידו'. (שם א')

כל המפרשים מתקשים בביאור הפסוק - למי מתכוון שם הקב"ה במילים "כאחד ממנו", ואילו הרמב"ם מבאר "הן האדם היה כאחד". אין עוד מין בבריאה חוץ מהאדם שהוא האחד, הוא יחיד, זה ייחודו של המין האנושי - שממנו, מעצמו ומדעתו, לדעת טוב ורע. וחוף מהאדם, אומר הקב"ה, רק לי יש את היכולת הזו - ולכן יש לו לאדם כח אלוקי. ולכן "פן ישלח ידו", לכן הוא יכול להרוס את כל העולם או לבנות את כל העולם. אין אף מלאך, כוכב או יצור או חיה בעולם שיש לו בחירה - רק לאדם ולקב"ה.

הבחירה החופשית הזו היא המתקן איתה אפשר להרוס או לבנות ולברוא את כל העולם. לפנינו עומד הכור האטומי הזה של הבחירה החופשית, והכור הזה, מתחילת פר' ראה ועד לסוף ניצבים, עוסק בנושא אחד - ארגז הכלים לבחירה החופשית. איפה זה יופיע? כשתגיעו לארץ ישראל, תבואו להר גריזים ולהר עיבל, שם תעמדו על הקללה ועל הברכה ואגב שם גם תקברו את יוסף - אבי הבחירה בעולם, זה שידע לבחור, זה שזרקתם למצרים ולימד את כולנו את כל הבחירה בין אשת פוטיפר לדמות דיוקנו של אביו. שם תשמעו את הברכה ואת הקללה, וכל הפרשיות הללו הן בעצם הכח לבחור, והן מחולקות לכמה חלקים; הפתיחה הכוללת היא "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אם תשמעו... ואת הקללה אם לא תשמעו." - ולא מגיעים לחוסר השמיעה

לעבור ולחיות בעולם של בחירה, כיחיד, ככלל, כיחיד בתוך הכל, בתוך המציאות, כדי שאוכל לשמור על הייחודיות שלי. עשרים ושלוש מצוות בפרשת כי תצא עוסקות במעמד האישי. זה לא פשוט - קידושין, גירושין, ייבום, חליצה, מי נכנס בקהל ומי לא. ממזר, מצרית. אחת עשרה מהן עוסקות בשמירה על זהות אישית - "לא ילבש גבר כלי אשה ולא תלבש אשה כלי גבר". זהות אישית זה גם "לא תלבש שעטנז", "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", "לא תזרע כלאיים". האם אתה יודע לתת לשור את המקום שלו ולחמור את המקום שלו או שאתה מכליא את העולם, עושה מכל העולם כלאיים לצרכים שלך. האם אתה מכיר את הכח האלוקי שרק אתה יכול להופיע אותו - רק הקב"ה ואתה יכולים לבחור ולעשות הכל. זוכר את העקרון הזה? - "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו".

לא תוכל להתעלם

יש כאן המון נושאים חדשים שלא הופיעו בתורה אף לא פעם אחת קודם. הנה דוגמא אחת, קטנה - כשאני אומר בעברית "אסור לך" המשמעות היא או "אסור לך" או "לא תעשה כך וכך". אבל אם אני אומר - "לא תוכל", מה המשמעות של זה? למשל, ילד שואל את אביו 'אבא, אני יכול הרים את השולחן הזה לבד?' והאבא עונה - "לא תוכל" כי זה כבד. נשים לב - פתאום מפרשת ראה ועד כי תבוא, יש מושג חדש כזה - "לא תוכל". למשל -

שׁוֹם תְּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי אַחֶיךָ תְּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ לֹא תוּכַל לְתַתּוֹ עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא אַחֶיךָ הוּא. (שם י"ז, ט"ו)

מה הכוונה בביטוי "לא תוכל"? הרי אני יכול טכנית אלא שאסור. אונקלוס מתרגם -

לית לך רשוי למנאא עלך גבר נוכראי

דוגמא נוספת -

לֹא-תִרְאֶה אֶת-שׁוֹר אַחֶיךָ או אֶת-שׂוֹר נְדָחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הַשֵּׁב תְּשִׁיבֵם לְאַחֶיךָ... וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל-אַבְדַּת אַחֶיךָ אֲשֶׁר-תֵּאבֹד מִמֶּנּוּ וּמִצֵּאָתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם. (שם כ"ב א'-ג')

בטח שאני יכול להתעלם, טכנית. עוד דוגמא -

כִּי-תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֶהְיֶיבָה וְהָאֶחָת שְׁנוֹאָה וַיִּלְדֻרְלוּ בְנִים הָאֶהְיֶיבָה וְהַשְּׁנוֹאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לְשְׁנוֹאָה... לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת-בְּרֵהָאֶהְיֶיבָה עַל-פְּנֵי בְרֵהָשְׁנוֹאָה הַבְּכֹר. (שם כ"א, ט"ו-ט"ז)

גם כאן אני יכול טכנית לבכר אבל אין לי רשות לעשות כן. הביטוי "לא יכול" מופיע במקרא פעמים רבות עד לפרשה שלנו, אבל אף פעם לא כציווי. האלשיך הק' מבאר געוואלד - כשאדם מוצא שטר של מאתיים ש"ח, מאד מפתה אותו לקחת את זה לכיס, אבל אם האבדה שהוא מצא היא פרה שמנה ונודניקית הוא עדיין חייב לקחת אותה ולטפל בה עד שבעל האבדה יבוא לדרוש אותה, גם אם הוא נסע לחו"ל. האמת -

כשמישהו רצח - איך המדינה דואגת לערי מקלט. פרשת שופטים מסתיימת בפרשה מופלאה שלאזניים מודרניות קשה לתפוס. כל יום אנחנו שומעים על איזה רצח - נמצא חלל, הומלס, בשטח שבין שתי ערים. אף אחד לא יודע מי הוא, אולי הוא התאבד, אין לנו שום מידע עליו למעט זה שהוא אח שלי. אולי הוא פושע אולי צדיק. צריכים לצאת זקני בית הדין הגדול - הרב שטיינמן, הרב אלישיב והרב עובדיה - הם צריכים לקחת מטר ולמדוד. לא קבלן מדידות חימום אלא הם. ואחר כך זקני בית הדין של אותה העיר והכהנים באים לוודא האם הכלל מכיר את עולמו של הפרט ויודע מה הוא ומה ערכו של פרט אחד. והם צריכים להתוודות -

...יְדִינּוּ לֹא שְׂפֹכוֹ אֶת-הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רְאוּ. כִּפָּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-פָּדִיתָ ה' וְאֵל-תַּתּוֹ דָּם נָקִי בְּקִרְבַּ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל... (כ"א, ז', ח)

כל כפרת עם ישראל תלויה בזה - בהבנה של הכלל את מקומו של היחיד.

ובמה פותחת פרשת כי תצא? היא לא עוסקת יותר במלחמה אלא בתוצאות של המלחמה ובהתמודדות היחיד בעקבות המלחמה. יצאתי למלחמה, אם הייתי נשאר בבית הכל היה בסדר, אבל במהלך הקרב ראיתי אשת יפת תאר ואני בסך הכל בן-אדם וחשקתי בה - מה קורה איתי, עם הפרט כשהוא מתמודד עם המציאות? זוהי ההקדמה לפרשת "כי תצא למלחמה". מלחמת הרשות עליה מדבר שם רש"י בעומק אלו החיים עצמם - בניית בית חדש "ועשית מעקה לגגך". בחסידות מבואר שהכוונה היא שכל יום אתה בונה עוד שלב ועוד שלב בחיים שלך. אם הייתי נשאר נזיר, מבודד מכל העולם אז לא הייתי צריך לבנות מעקות אבל כשאתה מתקדם ומתמודד בחיים אתה מגיע לניסיונות חדשים, לקשיים חדשים ולכן אתה צריך מעקה חדש כי המעקה של אתמול כבר לא מספיק. בשביל מה? כדי שנישאר בעולם הבחירה, כדי שלא נשכח את היכולת שלנו לבחור.

ממנו לדעת טוב ורע

הפרשיות שמתחילות ב-"ראה אנכי נתן לפניכם", כלומר, תתבונן איך נתתי לכולכם יחד, מסתיימות ב-"ראה נתתי" את כל ארגז הכלים "לפניך", וכשתיקח את זה הרי שתבחר בחיים. כאדם האומר לנו "בחר לך חלק יפה בנחלתי, ומעמידו על חלק היפה". הבחירה החופשית אומרת את האמת הקשה הבאה - יצרו של אדם מבקש להורגו כל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו כל יום, ואתה בכל יום תומיך גורלי, ובכל יום הוא מעמידו על החלק היפה ואומר לו בחר לך את החלק היפה, ובכל יום מתזכר אותו בארגז הכלים, וכל יום נתן לו את המתנה שהוא יוכל לבחור - אין הוא יכול לעמוד בניסיונות העולם הזה. "ראה נתתי לפניך" - דרך הברכה והקללה של גריזים והר עיבל, דרך הגלות, דרך המכה שחטפתי. ומה הכלים איתם אני יכול לפעול? - אלו הכלים, המצוות שבפרשיות הללו. שאלנו איך כמעט שלישי מתרי"ג המצוות מופיעות בפרשיות הללו, והתשובה היא שמי שיעבור עליהן יגלה שאלו הן המצוות שמגלות איך אפשר

הכלל. עמלק עשה לך אישית משהו - הוא קירר אותך, הוא פגע בך ולכן "זכור את אשר עשה לך עמלק".

אם קשה לך להתמודד עם המשקלות של לפני כן - איפה ואיפה, אבן ואבן - מה עשה לך עמלק "לא תשכח". תעסוק בה, תתמודד עם זה.

ומה הפרשה שבאה מיד אחרי עמלק? שכשתבוא את הארץ אל תשכח את הביכורים. קשה לאדם להביא את ראשית פרי אדמתו, "הראשית זה שלי, זה אני, זה אני עמלתי", כמו קין שהיה קשה לו להביא את הראשית, אבל כאשר תזכור את אשר עשה לך עמלק אזה הדבר הכי טבעי לך יהיה להביא "את ראשית פרי אדמתך בית ה' אלוקיך", כי הכל משם, הכל אלוקות, כי הוא נותן לפניך היום את הברכה, והוא גם נותן לך את הקללה כדי שתבחין ותבין מהי עוצמת הברכה שאתה חי בה, כדי שתהפוך את הקללה הזו לברכה. הוא גם נותן לך את הכח להתמודד ושם אותך על החלק היפה ונותן לך לבחור.

עכשיו נבין, האין זה שפשוטו של מקרא מ-"ראה אנכי נותן לפניך היום ברכה וקללה" ועד "ראה נתתי לפניך היום" האם זה שאלו הפרשיות שאנחנו קוראים מערב ר"ח אלול ועד ערב ראש השנה, האין זה געוואלד? זו העבודה. עם זה מתחילים את שבת מברכיך אלול ועם זה מסיימים את הפרשות בפסוק האחרון של הפרשה החמישית - "וברחת בחיים".

"כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' א' בידך". הרבי מליובאוויטש זיע"א אומר בשיחה שלכאורה על פי כללי העברית היה צריך להיות כתוב "כי תצא למלחמה **מול** אויבך", אבל, מחדשת התורה, שכאשר אתה יוצא למלחמה באופן הזה, ואתה פועל כך - אז גם אם יש אויב, אני הקב"ה נותן לך את ארגז הכלים להיות **מעל** האויב, לדעת שאתה עוסק באינסוף ומכך לקבל את הכח גם כשאתה עומד ומתמודד עם אתגרים קשים שהמציאות מביאה לי מבלי שתכנתי אותם, עם אתגרים שלא לימדו אותם בבית ספר, עם משוכות שלא לימדו אותי בשיעורי ההתעמלות הקודמים. בית חדש, אישה יפת תאר - "וברחת בחיים".

לא מתחשק לי לעשות לא את זה ולא את זה. "השב תשיבם" אומרים חז"ל - אפילו מאה פעמים. ובסוף כתוב "לא תוכל להתעלם" - ומסביר האלשיך - אני יודע שבא לך להתעלם, ואתה פשוט ממשיך הלאה, "אני צריך להתפלל מנחה"... תקשיב ר' יהודי, כשאתה תרגיל את עצמך להשיב את האבדה אפילו מאה פעמים, יום יבוא ואפילו אם תרצה לא תוכל להתעלם. זה יהפוך לחלק ממך. אתה תלך למנחה ותשאל 'יש פה מישהו שאיבד פרה?'. "לא תוכל להתעלם" - זה יהיה טבוע בך.

משה רבנו רצה ללמד אותנו בפרשות האלה של הבחירה החופשית, ערב הכניסה לארץ ישראל, ערב הכניסה לגאולה, הוא שמה שאני מצווה ומה שיש לי בטבע יהפוך לדבר אחד. זה פלא פלאות. הפרשה שלנו היא הראשונה שבה הביטוי "לא תוכל" מופיע במשמעות של 'אין לך רשות'. מדהים.

לזה אתה יכול להגיע כשתבין את כח הבחירה החופשית שיש לך. כל אחד ואחת יכול להיות צדיק כמשה רבנו.

מצוות שלשה רגלים מופיעה במקרא כבר בחומש שמות, בחומש ויקרא ובחומש במדבר, וזה חוזר בפרשת ראה שוב כדי לחדש את ענין השמחה שברגלים, כשהשיא הוא "והיית אך שמח". כן כן, אתה יכול להגיע ל"והיית אך שמח"! כל הפרשיות האלה עוסקות ביחיד, בכלל, במתח שבין היחיד והכלל, במציאות של היחיד שנזרק לתוך המלחמה של החיים, באיך אני עוזק כשהוא נזרק לשם, עד כדי כך ש-"דברה תורה כנגד יצר הרע", כלומר, אני, אומר הקב"ה, זרקתי אותך למלחמת הרשות, אז איך התורה עוזרת לך להתמודד שם. ואתה בוחר - האדם בוחר, כמו הקב"ה, ויש לו כוחות מנגדים קשים והוא מצליח בבחירה.

להפוך את הקללה לברכה ע"י הבחירה

הפרשה מסיימת לא בסיפור עמלק שהרי הוא כבר הופיע בחומש שמות ברפידים, אלא בציווי שכשתכנסו לארץ המלך יצרך למחות את עמלק אבל יש כאן דבר נוסף - אתה צריך לזכור "את אשר עשה לך עמלק בדרך **בצאתכם**" - לך תראה איך כל מצווה קשורה אליך באופן אישי בתוך כל המכלול של

השיעור מוקדש לע"נ
אליהו בן וויאן ז"ל
משה בן שלום ז"ל
 ולהבדיל לרפואת
עמרם בן אידה חייה,
חנה בת צילה,
ניתא בן שני דינאלה,
כרמל מרדכי בן טל שרה

להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ
 לעמנואל - 054-7500516